กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
เลขรับ 13621
วันที่ 12 มี.ค. 2568
เวลา

ที่ สธ ๐๔๑๑.๖/ว ๗๙๖

กรมควบคุมโรค
ถนนติวานนท์ จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐

๑๐ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลวิชาการ “การใช้ผลิตภัณฑ์ไล่ยุงสำหรับประชาชน”

เรียน อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย ข้อมูลวิชาการ “การใช้ผลิตภัณฑ์ไล่ยุงสำหรับประชาชน”
ฉบับวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยกรมควบคุมโรค โดยกองโรคติดต่อนำโดยแมลงได้เผยแพร่ข้อมูลวิชาการ การจ่ายสารทากันยุงให้กับผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก ฉบับวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ เพื่อประกอบการดำเนินงานตามนโยบายสารทากันยุงและเป็นแนวทางสำหรับประชาชนในการป้องกันโรคติดต่อนำโดยยุงลาย ทั้งนี้ คณะกรรมการวิชาการพิจารณามาตรฐานสารเคมีและเครื่องพ่นสารเคมีที่ใช้ในงานสาธารณสุข กรมควบคุมโรค ได้มีการประชุมทบทวนและพิจารณาข้อมูลวิชาการดังกล่าว มีมติเห็นควรให้มีการยกเลิกฉบับเดิม และแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลวิชาการการใช้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และสอดคล้องกับคำแนะนำขององค์การอนามัยโลกและสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา พร้อมทั้งเน้นย้ำให้ผู้บริโภคเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และปฏิบัติตามคำแนะนำบนฉลากผลิตภัณฑ์

กรมควบคุมโรค จึงขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลวิชาการ “การใช้ผลิตภัณฑ์ไล่ยุงสำหรับประชาชน” ฉบับวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ ให้แก่หน่วยงานในสังกัดของท่านทราบและนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป เพื่อเป็นแนวทางสำหรับประชาชนในการใช้ผลิตภัณฑ์ไล่ยุงให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้ ข้อมูลวิชาการนี้มิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดซื้อจัดจ้างแต่อย่างใด หากหน่วยงานใดประสงค์จะนำข้อมูลไปใช้ประกอบการจัดทำคุณลักษณะเฉพาะในการจัดซื้อจัดจ้างผลิตภัณฑ์ไล่ยุง ขอให้ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะเพื่อพิจารณารายละเอียดอีกครั้งหนึ่ง รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลวิชาการดังกล่าวไปยังหน่วยงานในสังกัดใช้ประโยชน์ต่อไปด้วย จะเป็นพระคุณ

ขอแสดงความนับถือ

(นายนิติ เหตานุรักษ์)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมควบคุมโรค

กองโรคติดต่อนำโดยแมลง
โทร. ๐ ๒๕๙๐ ๓๑๔๔
โทรสาร ๐ ๒๕๙๑ ๘๔๒๒

กว.ปร.

กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น
เลขรับ 981
13 มี.ค. 2568
เวลา

ข้อมูลทางวิชาการ “การใช้ผลิตภัณฑ์ไล่ยุงสำหรับประชาชน”

กองโรคติดต่อนำโดยแมลง กรมควบคุมโรค

25 กุมภาพันธ์ 2568

ปัจจุบันโรคติดต่อนำโดยแมลงยังคงเป็นปัญหาทางด้านสาธารณสุขที่สำคัญในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทยซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน และเป็นภาระต่อระบบสาธารณสุข โรคที่เกิดจากยุงพาหะ เช่น โรคไข้เลือดออก โรคไข้มาลาเรีย โรคติดเชื้อไวรัสซิกา และโรคไข้ปวดข้อยุงลาย เป็นต้น มาตรการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อนำโดยแมลงจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อลดอุบัติการณ์ของโรค และความสูญเสียทางเศรษฐกิจจากการรักษาพยาบาล

การป้องกันควบคุมโรคติดต่อนำโดยแมลงสามารถดำเนินการได้หลายวิธี โดยวิธีหนึ่งที่สำคัญคือการควบคุมยุงพาหะ ซึ่งรวมถึงการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง การใช้สารเคมีกำจัดยุง และการป้องกันการสัมผัสระหว่างคนและยุงพาหะ ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ไล่ยุงเป็นมาตรการเสริมที่มีบทบาทสำคัญในการป้องกันโรคติดต่อนำโดยแมลง ช่วยลดการสัมผัสระหว่างคนกับยุงพาหะ ลดโอกาสการแพร่เชื้อของโรค ผลิตภัณฑ์ไล่ยุงมีหลากหลายรูปแบบ ทั้งที่ใช้สารเคมีสังเคราะห์และสารจากธรรมชาติ การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ไล่ยุงที่เหมาะสมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมมาตรการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อนำโดยแมลงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การสร้างความตระหนักและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์ไล่ยุงอย่างถูกวิธีเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้มีความปลอดภัยต่อผู้ใช้ ข้อแนะนำการใช้ผลิตภัณฑ์ไล่ยุงจึงมีความแตกต่างกันโดยขึ้นอยู่กับอายุ ชนิด และความเข้มข้นของสารออกฤทธิ์ ดังนี้

1. ห้ามใช้ดีอีอีที หรือ Diethyltoluamide (DEET) ในเด็กที่อายุต่ำกว่า 4 ปี
2. ในเด็กที่อายุ 4 – 5 ปี สามารถใช้ดีอีอีที หรือ Diethyltoluamide (DEET) ความเข้มข้นไม่เกิน 55%
3. ห้ามใช้ไออาร์ 3535 (IR 3535) ในเด็กที่อายุต่ำกว่า 2 ปี
4. ในเด็กที่อายุ 2 – 4 ปี สามารถใช้ไออาร์ 3535 (IR 3535) ความเข้มข้นไม่เกิน 12.5%
5. ไอคาริดิน (Icaridin) ไม่เกิน 20% ใช้ในเด็กอายุ 2 ปีขึ้นไป
6. น้ำมันตะไคร้หอม (Citronella oil) ใช้ในเด็ก 4 ปีขึ้นไป
7. สมุนไพรธรรมชาติ ขึ้นอยู่กับความเข้มข้นของผลิตภัณฑ์ และคำแนะนำการใช้งาน

ข้อควรระวังสำหรับการใช้ผลิตภัณฑ์ไล่ยุง

1. ควรเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ฉลากแสดงเลขทะเบียนวัตถุอันตรายทางสาธารณสุข (วอส.) ในกรอบเครื่องหมายสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) หรือเลขที่รับแจ้ง
2. ควรใช้ในกรณีที่ความจำเป็นเท่านั้น ไม่ควรใช้ติดต่อกันเป็นประจำ
3. ห้ามนำไปใช้แทนแป้ง/โลชั่น ทั่วไป
4. ห้ามใช้บริเวณเนื้อเยื่ออ่อน เช่น บริเวณใกล้ตา ริมฝีปาก เปลือกตา รักแร้ หรือทาบริเวณแผล
5. ควรเก็บผลิตภัณฑ์ในที่มิดชิด ห่างจากเด็ก อาหาร และสัตว์เลี้ยง
6. ล้างมือทุกครั้งหลังใช้ผลิตภัณฑ์

7. การใช้ผลิตภัณฑ์ไล่ยุงในเด็กให้ดูที่คำเตือนบนฉลากผลิตภัณฑ์ว่าห้ามใช้ในเด็กอายุเท่าใด เนื่องจากสารออกฤทธิ์แต่ละชนิดจะมีข้อแนะนำการใช้ในเด็กที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับอายุของเด็ก ชนิด และความเข้มข้นของสารออกฤทธิ์ ซึ่งส่วนใหญ่จะห้ามใช้ในเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 4 ปี

8. ควรอ่านฉลากพร้อมปฏิบัติตามคำแนะนำบนฉลากอย่างเคร่งครัด

9. ก่อนใช้อย่าลืมทดสอบการแพ้ โดยการทาบริเวณข้อพับ/ท้องแขน ถ้าไม่เกิดอาการแพ้หรือระคายเคือง จึงใช้บริเวณอื่นได้

เอกสารอ้างอิง

1. กองโรคติดต่อนำโดยแมลง. แนวทางดำเนินงานเฝ้าระวังป้องกัน ควบคุมโรคติดต่อนำโดยยุงลาย สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข พ.ศ.2564. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์; 2564. 136 น.
2. กองโรคติดต่อนำโดยแมลง. ยุทธศาสตร์การจัดการโรคติดต่อนำโดยแมลง พ.ศ. 2566 – 2575. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์; 2565. 98 น.
3. กองพัฒนาศักยภาพผู้บริโภค. ผลิตภัณฑ์ทากันยุง [อินเทอร์เน็ต]. [นนทบุรี]: สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา; 2567. [เข้าถึงเมื่อ 2568 ก.พ. 11]. เข้าถึงได้จาก: https://dis.fda.moph.go.th/detail-infoGraphic?id=2250
4. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. ผลิตภัณฑ์กันยุงกับเด็กเล็ก [อินเทอร์เน็ต]. [นนทบุรี]: สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา; 2566. [เข้าถึงเมื่อ 2568 ก.พ. 13]. เข้าถึงได้จาก: https://oryor.com/media/infoGraphic/media_printing/2170?ref=search
5. World Health Organization. WHO guidelines for malaria. [Internet]. Geneva: World Health Organization; 2024. [cited 2024 February 11]. Available from: https://doi.org/10.2471/B09146.
6. World Health Organization. Guidelines for efficacy testing of mosquito repellents for human skin. [Internet]. Geneva: World Health Organization; 2009. [cited 2024 February 11]. Available from: https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/70072/WHO_HTM_NTD_WHOPES_2009.4_eng.pdf?sequence=1
7. World Health Organization. Malaria vector control and personal protection: report of a WHO study group. [Internet]. Geneva: World Health Organization; 2006. [cited 2024 February 11]. Available from: https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/43425/WHO_TRS_936_eng.pdf?sequence=1

ข้อมูลทางวิชาการ "การจ่ายสารทากันยุงให้กับผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก"

กองโรคติดต่อนำโดยแมลง กรมควบคุมโรค

7 กุมภาพันธ์ 2567

โรคไข้เลือดออกเป็นโรคประจำถิ่นและเป็นปัญหาทางสาธารณสุขในประเทศไทยมาอย่างยาวนาน โดยข้อมูลจากรายงานการเฝ้าระวังโรคทางระบาดวิทยา (506) กองระบาดวิทยาวันที่ 1 มกราคม – 31 ธันวาคม 2566 มีรายงานผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก 158,705 ราย อัตราป่วย 239.86 รายต่อแสนประชากร เสียชีวิต 190 ราย อัตราป่วยตายร้อยละ 0.12 และมีแนวโน้มการระบาดอย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูลช่วงวันที่ 1 – 31 มกราคม 2567 พบผู้ป่วย 8,197 ราย ซึ่งสูงกว่าช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา 1.9 เท่า[1]

ยุทธศาสตร์การจัดการโรคไข้เลือดออกตามแนวทางขององค์การอนามัยโลก นอกจากจะดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมไม่ให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ควบคุมยุงพาหะ และดูแลรักษาผู้ป่วยแล้ว ยังมีข้อแนะนำให้ป้องกันตนเองจากโรคไข้เลือดออกโดยการใช้สารทากันยุงอีกด้วย[2] ปัจจุบันนอกจากการดำเนินงานตามมาตรการทั้งในด้านการเฝ้าระวังโรค การป้องกันและควบคุมโรค การวินิจฉัยและรักษา และการสื่อสารความเสี่ยงแล้ว การจ่ายสารทากันยุงให้กับผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก เป็นอีกหนึ่งนโยบายสำคัญที่จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่กระจายของโรคต่อไปได้ โดยเน้นการดำเนินงานที่ผู้ป่วย เมื่อมาเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล และกลับไปรักษาต่อที่บ้านให้แพทย์พิจารณาจ่ายสารทากันยุงแก่ผู้ป่วยไปใช้เป็นระยะเวลา 5 วัน ควบคู่ไปกับการดำเนินมาตรการควบคุมโรค ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อผู้ป่วยได้รับเชื้อจากยุงพาหะ ระยะที่สามารถแพร่เชื้อได้คือ 2 วันก่อนถึง 6 วันหลังวันที่เริ่มแสดงอาการ[3] หากไม่สามารถป้องกันไม่ให้ยุงพาหะมากัดผู้ป่วยได้ ก็จะมีความเสี่ยงที่จะแพร่กระจายโรคออกไปในวงกว้าง

การเลือกใช้สารทากันยุงควรเลือกที่มีประสิทธิภาพดี และมีความปลอดภัย ได้แก่

1. DEET หรือ (ชื่อทางเคมี N,N-diethyl-meta-toluamide or N,N-diethyl-3-methylbenzamide)
2. Picaridin หรือ Icaridin
3. IR3535
4. น้ำมันยูคาลิปตัส
5. สารสังเคราะห์ที่เป็นอนุพันธ์ของน้ำมันหอมระเหยในใบยูคาลิปตัส (PMD: para-menthane-3,8-idol)
6. น้ำมันตะไคร้หอม หรือ Oil of Citronella

สำหรับหญิงมีครรภ์ หญิงให้นมบุตร และเด็กอายุตั้งแต่ 2 ปี ขึ้นไป แนะนำให้ใช้ผลิตภัณฑ์ประเภท DEET, IR3535, Picaridin หรือสารสกัดจากธรรมชาติ โดยความเข้มข้นของสารออกฤทธิ์ในช่วง 10-30% จะปลอดภัยที่สุด

คำแนะนำในการใช้ DEET (N,N-diethyl-m-toluamide)

1. ควรใช้ในเด็กอายุ 2 ปีขึ้นไป
2. เด็กอายุ 2 - 12 ปี ความเข้มข้นที่ควรใช้คือ DEET 5 - 10% และควรใช้ไม่เกินวันละ 3 ครั้ง
3. อายุ 13 ปีขึ้นไป ความเข้มข้นที่ควรใช้คือ DEET 10 - 30% สามารถป้องกันยุงได้นาน 7 ชั่วโมง

ยกเลิกการใช้งานแล้ว

4. ควรทาสารกันยุงทุก 4-6 ชั่วโมง ในช่วงเวลากลางวันสำหรับการป้องกันโรคติดต่อนำโดยยุงลาย ได้แก่ โรคไข้เลือดออก โรคติดเชื้อไวรัสซิก้า และโรคไข้ปวดข้อยุงลาย

คำแนะนำในการใช้สารทากันยุงชนิดอื่น

1. Picaridin ความเข้มข้น 5 - 10% สามารถป้องกันยุงได้นาน 4 ชั่วโมง ความเข้มข้น 20% สามารถป้องกันยุงได้นานทั้งวัน มีความปลอดภัยกว่า DEET ไม่ระคายเคืองผิว สามารถใช้กับผิวหนังที่อ่อนแอ บอบบางของเด็กเล็กได้

2. IR3535 ความเข้มข้น 20% สามารถป้องกันยุงได้นาน 8 ชั่วโมง มีความปลอดภัย ใช้มากในยุโรป

3. PMD ความเข้มข้น 10% สามารถป้องกันยุงได้นาน 2 ชั่วโมง มีสารภูมิแพ้ต่อผิวหนังน้อย

4. น้ำมันยูคาลิปตัสและน้ำมันตะไคร้หอม (Citronella oil) ความเข้มข้น 10% สามารถป้องกันยุงได้นาน 1 ชั่วโมง ต้องทาบ่อยๆ

คำแนะนำในการใช้สารทากันยุงในหญิงมีครรภ์และหญิงให้นมบุตร

การใช้สารทาป้องกันยุงกัดในหญิงมีครรภ์และหญิงให้นมบุตรจะมีความปลอดภัยต่อผู้ใช้และทารก หากปฏิบัติตามคำแนะนำในการใช้ของผลิตภัณฑ์อย่างเคร่งครัด ควรทาเพียงบางๆ และการใช้เมื่อจำเป็นจริงๆ เท่านั้น เช่น ควรใช้เมื่อต้องอยู่ในแหล่งหากินของยุงพาหะ โดยไม่มีสิ่งใดปกป้องยุงกัด, เมื่อออกไปนอกบ้านหรือเข้าไปในสวน เป็นต้น หญิงให้นมบุตร ไม่ควรทาสารที่บริเวณหน้าอกเนื่องจากทารกอาจสัมผัสถูกสารขณะกินนมแม่ได้ นอกจากนั้นควรใช้เมื่อต้องเดินทางไปในที่ๆเป็นพื้นที่ที่มีการระบาดของโรค (สำหรับโรคติดเชื้อไวรัสซิกา หญิงมีครรภ์ควรหลีกเลี่ยงการเดินทางเข้าไปในพื้นที่ที่มีการระบาดของโรค)

ข้อควรระวังจากการใช้สารทากันยุง

1. อาการเกิดพิษที่เกิดจากผลิตภัณฑ์สารกันยุงกัดจะเป็นการระคายเคืองแสบร้อนผิวหนัง และอาจเกิดอาการภูมิแพ้ที่ผิวหนังได้
2. หากสูดดมมากๆจะมีความระคายเคืองต่อปอดได้
3. หากได้รับสารทางปาก อาจทำให้เกิดการระคายเคืองในปากและลำคอ และอาจทำให้เนื้อเยื่อในระบบทางเดินอาหารบวมแดงหรือไหม้ได้ถ้าได้รับสารปริมาณมาก จะทำให้เกิดอาการคลื่นไส้ อาเจียน และปวดท้องได้
4. สาร DEET อาจเป็นอันตรายต่อผู้ใช้ได้ หากใช้ไม่ถูกวิธีหรือใช้ชนิดความเข้มข้นสูงเกิน 30%
5. การใช้ DEET ติดต่อกันเป็นเวลานานต่อเนื่องโดยไม่มีช่วงละเว้น สารจะซึมเข้าไปในผิวหนังมากเกินไป อาจเกิดอันตรายต่อระบบประสาทได้
6. ควรหลีกเลี่ยงการใช้แบบยาวนานต่อเนื่องหลายๆวันติดต่อกันโดยไม่จำเป็น

ตัวอย่างการใช้เอกสารฉบับนี้

เอกสารอ้างอิง

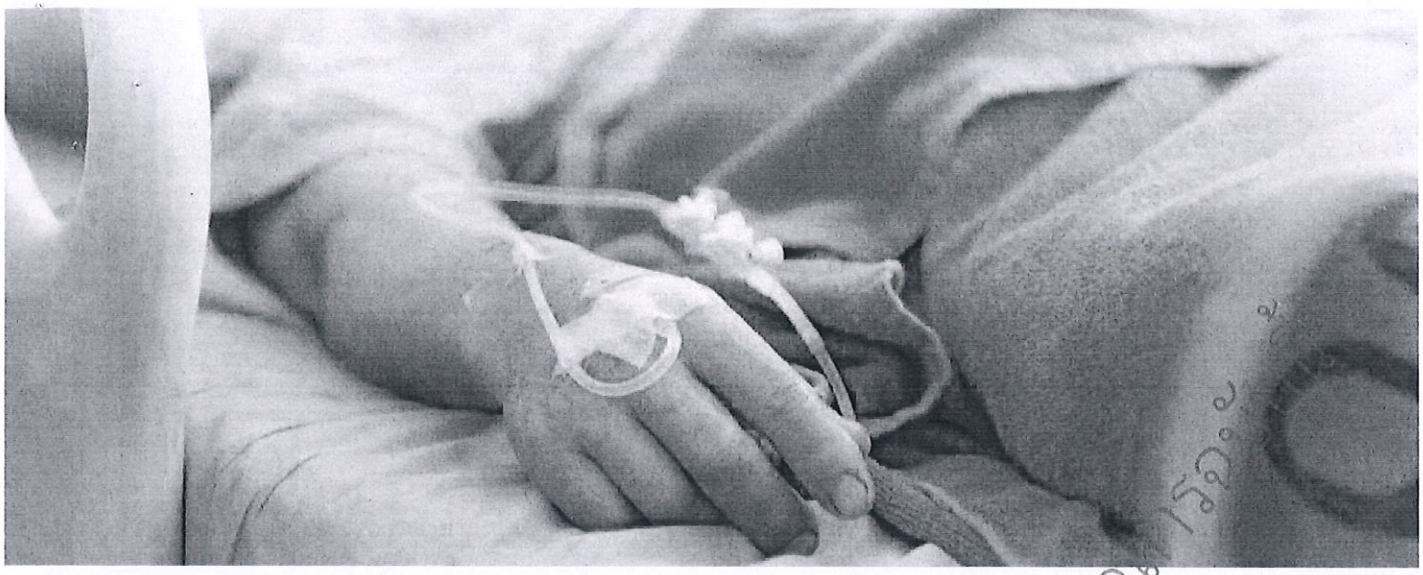
1. กลุ่มเฝ้าระวังสถานการณ์และสื่อสารความเสี่ยง กองโรคติดต่อนำโดยแมลง. รายงานสถานการณ์โรคไข้เลือดออก พ.ศ. 2566 [อินเตอร์เน็ต]. 2567 [เข้าถึงเมื่อ 31 มกราคม 2567]. เข้าถึงได้จาก: https://lookerstudio.google.com/reporting/dfa7d4e2-b7f5-48ed-b40a-54f1cd4cbdfb/page/cFWgC?s=uJijraAskGk

2. World Health Organization. Ending the neglect to attain the Sustainable Development Goals: A road map for neglected tropical diseases 2021–2030 [Internet]. UpToDate; 2021 [Cited 4 January 2024] Available from: https://www.who.int/publications/i/item/9789240010352

3. กรมควบคุมโรค. ไข้เด็งกี่ (Dengue) [อินเตอร์เน็ต]. 2565 [เข้าถึงเมื่อ 4 มกราคม 2567]. เข้าถึงได้จาก: https://ddc.moph.go.th/disease_detail.php?d=44

4. ดร.ปิติ มงคลางกูร. องค์ความรู้การใช้สารทาป้องกันยุงกัด (Repellent) สำหรับหญิงมีครรภ์ หญิงให้นมบุตร และพ่อแม่เด็ก [อินเตอร์เน็ต]. นนทบุรี: สำนักโรคติดต่อนำโดยแมลง กรมควบคุมโรค; 2559 [เข้าถึงเมื่อ 4 มกราคม 2567]. เข้าถึงได้จาก: https://apps-doe.moph.go.th/boe/getFile.php?id=Mzl0&lbt=ZHBm&rid=ZmlsZXNfdXBsb2FkL3N1cnZlaWxsYW5jZQ==

ยกเลิกการใช้เอกสารฉบับนี้

“การจ่ายสารทากันยุงให้กับผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก”

กองโรคติดต่อนำโดยแมลง กรมควบคุมโรค
7 กุมภาพันธ์ 2567

โรคไข้เลือดออกเป็นโรคประจำถิ่นและเป็นปัญหาทางสาธารณสุขในประเทศไทยมาอย่างยาวนาน โดยข้อมูลจากรายงานการเฝ้าระวังโรคทางระบาดวิทยา (506) กองระบาดวิทยา วันที่ 1 มกราคม – 31 ธันวาคม 2566 มีรายงานผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก 158,705 ราย อัตราป่วย 239.86 รายต่อแสนประชากร เสียชีวิต 190 ราย อัตราป่วยตาย ร้อยละ 0.12 และมีแนวโน้มการระบาดอย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูลช่วงวันที่ 1 – 31 มกราคม 2567 พบผู้ป่วย 8,197 ราย ซึ่งสูงกว่าช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา 1.9 เท่า[1]

ยุทธศาสตร์การจัดการโรคไข้เลือดออกตามแนวทางขององค์การอนามัยโลก นอกจากจะดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมไม่ให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ควบคุมยุงพาหะ และดูแลรักษาผู้ป่วยแล้ว ยังมีข้อแนะนำให้ป้องกันตนเองจากโรคไข้เลือดออกโดยการใช้สารทากันยุงอีกด้วย[2] ปัจจุบันนอกจากการดำเนินงานตามมาตรการทั้งในด้านการเฝ้าระวังโรค การป้องกันและควบคุมโรค การวินิจฉัยและรักษา และการสื่อสารความเสี่ยงแล้ว การจ่ายสารทากันยุงให้กับผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกเป็นอีกหนึ่งนโยบายสำคัญที่จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่กระจายของโรคต่อไปได้ โดยเน้นการดำเนินงานที่ผู้ป่วย เมื่อมาเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล และกลับไปรักษาต่อที่บ้าน ให้แพทย์พิจารณาจ่ายสารทากันยุงแก่ผู้ป่วยไปใช้เป็นระยะเวลา 5 วัน ควบคู่ไปกับการดำเนินมาตรการควบคุมโรค ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อผู้ป่วยได้รับเชื้อจากยุงพาหะ ระยะที่สามารถแพร่เชื้อได้คือ 2 วันก่อนถึง 6 วัน หลังวันที่เริ่มแสดงอาการ[3] หากไม่สามารถป้องกันไม่ให้ยุงพาหะมากัดผู้ป่วยได้ ก็จะมีความเสี่ยงที่จะแพร่กระจายโรคออกไปในวงกว้าง

การเลือกใช้สารทากันยุงควรเลือกที่มีประสิทธิภาพดี และมีความปลอดภัย[4] ได้แก่

1. DEET หรือ (ชื่อทางเคมี N,N-diethyl-meta-toluamide or N,N-diethyl-3-methylbenzamide)
2. Picaridin หรือ Icaridin
3. IR3535
4. น้ำมันยูคาลิปตัส
5. สารสังเคราะห์ที่เป็นอนุพันธ์ของน้ำมันหอมระเหยในใบยูคาลิปตัส (PMD: para-menthane-3,8-diol)
6. น้ำมันตะไคร้หอม หรือ Oil of Citronella

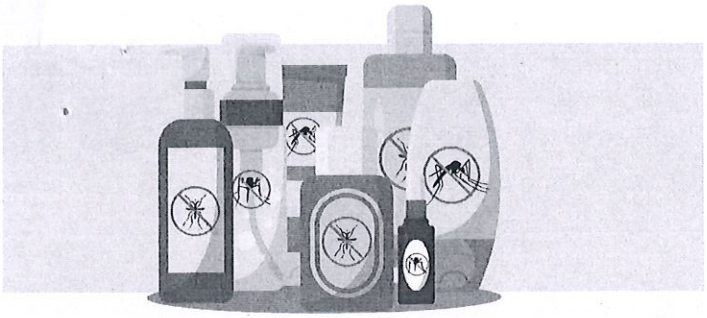

สำหรับหญิงมีครรภ์ หญิงให้นมบุตร และเด็กอายุตั้งแต่ 2 ปี ขึ้นไป แนะนำให้ใช้ผลิตภัณฑ์ประเภท DEET, IR3535, Picaridin หรือสารสกัดจากธรรมชาติ โดยความเข้มข้นของสารออกฤทธิ์ในช่วง 10-30% จะปลอดภัยที่สุด

คำแนะนำในการใช้ DEET (N,N-diethyl-m-toluamide)

1. ควรใช้ในเด็กอายุ 2 ปีขึ้นไป
2. เด็กอายุ 2 - 12 ปี ความเข้มข้นที่ควรใช้คือ DEET 5 - 10% และควรใช้ไม่เกินวันละ 3 ครั้ง
3. อายุ 13 ปีขึ้นไป ความเข้มข้นที่ควรใช้คือ DEET 10 - 30% สามารถป้องกันยุงได้นาน 7 ชั่วโมง
4. ควรใช้สารทากันยุงทุก 4 - 6 ชั่วโมง ในช่วงเวลากลางวันสำหรับการป้องกันโรคติดต่อนำโดยยุงลาย ได้แก่ โรคไข้เลือดออก โรคติดเชื้อไวรัสซิก้า และโรคไข้ปวดข้อยุงลาย

ยกเลิกเผยแพร่ตามหนังสือกรมควบคุมโรค ที่ สธ 0201.2/ว 1

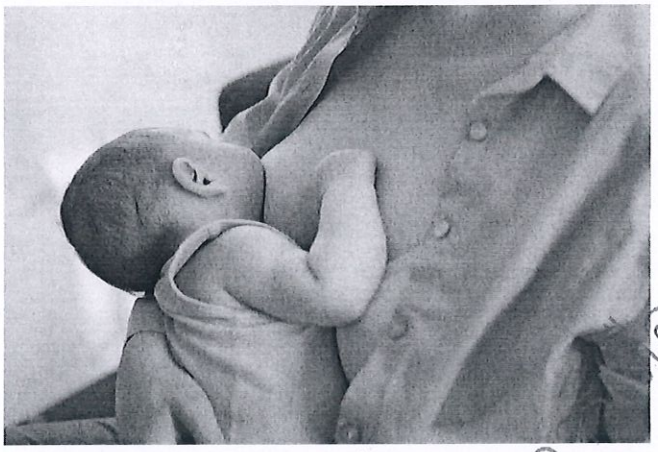
คำแนะนำในการใช้สารทากันยุงชนิดอื่น

1. Picaridin ความเข้มข้น 5 - 10% สามารถป้องกันยุงได้นาน 4 ชั่วโมง ความเข้มข้น 20% สามารถป้องกันยุงได้นานทั้งวัน มีความปลอดภัยกว่า DEET ไม่ระคายเคืองผิว สามารถใช้กับผิวหนังที่อ่อนแอ บอบบางของเด็กเล็กได้

2. 1R3535 ความเข้มข้น 20% สามารถป้องกันยุงได้นาน 8 ชั่วโมง มีความปลอดภัย ใช้มากในยุโรป

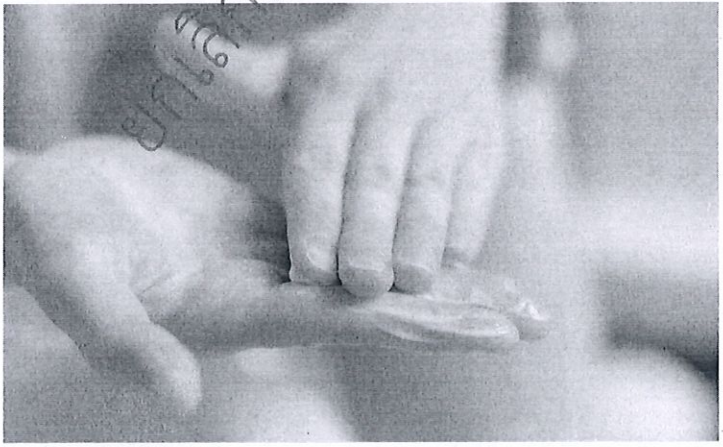
3. PMD ความเข้มข้น 10% สามารถป้องกันยุงได้นาน 2 ชั่วโมง มีสารภูมิแพ้ต่อผิวหนังน้อย

4. น้ำมันยูคาลิปตัสและน้ำมันตะไคร้หอม (Citronella oil) ความเข้มข้น 10% สามารถป้องกันยุงได้นาน 1 ชั่วโมง ต้องทาบ่อยๆ

คำแนะนำในการใช้สารทากันยุงในหญิงตั้งครรภ์และหญิงให้นมบุตร

การใช้สารทาป้องกันยุงกัดในหญิงตั้งครรภ์และหญิงให้นมบุตร จะมีความปลอดภัยต่อผู้ใช้และทารก หากปฏิบัติตามคำแนะนำในการใช้ของผลิตภัณฑ์อย่างเคร่งครัด ควรทาเพียงบางๆ และควรใช้เมื่อจำเป็นจริงๆ เท่านั้น เช่น ควรใช้เมื่อต้องอยู่ในแหล่งหากินของยุงพาหะ โดยไม่มีสิ่งใดปกป้องยุงกัด, เมื่อออกไปนอกบ้านหรือเข้าไปในสวน เป็นต้น หญิงให้นมบุตรไม่ควรทาสารที่บริเวณหน้าอก เนื่องจากทารกอาจสัมผัสถูกสารขณะกินนมแม่ได้ นอกจากนั้นควรใช้เมื่อต้องเดินทางไปในพื้นที่ที่มีการระบาดของโรค (สำหรับโรคติดเชื้อไวรัสซิกา หญิงมีครรภ์ควรหลีกเลี่ยงการเดินทางเข้าไปในพื้นที่ที่มีการระบาดของโรค)

ข้อควรระวังจากการใช้สารทากันยุง

1. อาการเกิดพิษที่เกิดจากผลิตภัณฑ์สารกันยุงกัดจะเป็นการระคายเคือง แสบร้อนผิวหนัง และอาจเกิดอาการภูมิแพ้ที่ผิวหนังได้

2. หากสูดดมมากๆ จะมีความระคายเคืองต่อปอดได้

3. หากได้รับสารทางปาก อาจทำให้เกิดการระคายเคืองในปากและลำคอ และอาจทำให้เนื้อเยื่อในระบบทางเดินอาหารบวมแดงหรือไหม้ได้ ถ้าได้รับสารในปริมาณมาก จะทำให้เกิดอาการคลื่นไส้ อาเจียน และปวดท้องได้

4. สาร DEET อาจเป็นอันตรายต่อผู้ใช้ได้ หากใช้ไม่ถูกวิธี หรือใช้ชนิดความเข้มข้นสูงเกิน 30%

5. การใช้ DEET ติดต่อกันเป็นเวลานานต่อเนื่องโดยไม่มีช่วงละเว้น สารจะซึมเข้าไปในผิวหนังมากเกินไป อาจเกิดอันตรายต่อระบบประสาทได้

6. ควรหลีกเลี่ยงการใช้แบบยาวนานต่อเนื่องหลายๆ วันติดต่อกันโดยไม่จำเป็น

แนวทางการจ่ายสารทากันยุงให้กับผู้ป่วยโรคติดต่อนำโดยยุงลายในโรงพยาบาล

ผู้ป่วย/ผู้สงสัยว่าป่วย มารับการรักษาที่โรงพยาบาล

↓

แพทย์วินิจฉัยผู้ป่วยยืนยัน/สงสัยโรคติดต่อนำโดยยุงลาย
สั่งจ่ายยาตามอาการ และเพิ่มการสั่งจ่าย**สารทากันยุง**
ผู้ป่วย 1 ราย สั่งจ่ายสารทากันยุง 5 ซอง
โดยให้ทาห่างกันครั้งละ 6 ชั่วโมง เป็นระยะเวลา 5 วัน

↓

งานเภสัชกรรมจ่ายสารทากันยุงตามแพทย์สั่ง
พร้อมทั้งให้คำแนะนำและข้อควรระวัง

↓

ผู้ป่วยรับสารทากันยุงกับเภสัชกรที่ห้องจ่ายยา

เอกสารอ้างอิง

1. กลุ่มเฝ้าระวังสถานการณ์และสื่อสารความเสี่ยง กองโรคติดต่อนำโดยแมลง. รายงานสถานการณ์โรคไข้เลือดออก พ.ศ. 2566 [อินเตอร์เน็ต]. 2567 [เข้าถึงเมื่อ 31 มกราคม 2567]. เข้าถึงได้จาก: https://lookerstudio.google.com/reporting/dfa7d4e2-b7f5-48ed-b40a-54f1cd4cbdfb/page/cFWgC?s=uJijraAskGk

2. World Health Organization. Ending the neglect to attain the Sustainable Development Goals: A road map for neglected tropical diseases 2021–2030 [Internet]. UpToDate; 2021 [Cited 4 January 2024] Available from: https://www.who.int/publications/i/item/9789240010352

3. กรมควบคุมโรค. ไข้เด็งกี่ (Dengue) [อินเตอร์เน็ต]. 2565 [เข้าถึงเมื่อ 4 มกราคม 2567]. เข้าถึงได้จาก: https://ddc.moph.go.th/disease_detail.php?d=44

4. ดร.ปิติ มงคลางกูร. องค์ความรู้การใช้สารทาป้องกันยุงกัด (Repellent) สำหรับหญิงมีครรภ์ หญิงให้นมบุตร และพ่อแม่เด็ก [อินเตอร์เน็ต]. นนทบุรี: สำนักโรคติดต่อนำโดยแมลง กรมควบคุมโรค; 2559 [เข้าถึงเมื่อ 4 มกราคม 2567]. เข้าถึงได้จาก: https://apps-doe.moph.go.th/boe/getFile.php?id=MzI0&lbt=ZHBm&rid=ZmlsZXNfdXBsb2FkL3N1cnZlaWxsYW5jZQ==

เอกสารนี้ห้ามนำไปใช้ในการจำหน่าย